

SZÁMOLJUK FEL AZ IRODALOMTUDOMÁNY ELMARADOTTSÁGÁT!*

A párt és a kormány rendkívül nagy figyelmet fordít a szovjet irodalom fejlődésére, felvirágzására. A Kommunista Párt XIX. Kongresszusa az irodalom és művészet valamennyi dolgozója elé azt a feladatot tűzte, hogy új fejlődést érjenek el a művészi alkotómunkában.

Irodalmunk fejlődésében nagy és megtisztelő szerepet játszik az irodalomtudomány és az irodalmi kritika. Az irodalomtudománynak az a hivatása, hogy megoldja a művészi alkotómunka legfontosabb kérdéseit, elemezze az irodalmi folyamat törvényszerűségeit, feldolgozza a klasszikus irodalom gazdag örökségét, általánosítsa a szovjet irodalom tapasztalatait, gyakoroljon jótékony hatást a művészi alkotómunka sikeres fejlődésére és folytasson kíméletlen harcot a burzsoá ideológia ellen.

A szovjet közvélemény és a párt kritikája felbecsülhetetlen segítséget nyújtott az irodalomtörténészeknek: megsemmisítő csapást mért a szovjet néptől idegen ideológia különböző megnyilvánulásaira — a hazafiatlan, esztetizáló kritikára, a burzsoá nacionalizmus és kozmopolitizmus maradványaira, a klasszikus örökség nihilista felfogására, a marxizmus mindenféle vulgarizálására és káros leegyszerűsítésére.

A marxista-leninista világnézet lehetőséget nyújt az irodalomtörténészeknek és kritikusoknak arra, hogy megingathatatlan tudományos alapra építsék fel a legbonyolultabb irodalmi jelenségek elemzését és értékelését is. A szovjet irodalomtudomány, amely Belinszkij, Csernisevszkij, Dobroljubov nagyszerű hagyományait folytatja, és amelyet a marxizmus-leninizmus módszertana fegyverez fel, arra hivatott, hogy új módon világítsa meg az irodalmi fejlődés legfontosabb problémáit. Az utóbbi években egész sor értékes mű született, melyek a klasszikus örökséggel foglalkoznak. A szovjet irodalom különböző problémáival foglalkozó könyvek és tanulmányok száma is megnövekedett.

De az irodalomtudomány fejlődésében még sok komoly hiányosság tapasztalható. Irodalomtörténészeink nincsenek elég szoros kapcsolatban az élettel, munkájuk gyakran elszakad a jelenkor alapvető feladataitól. Ez különösen világosan jut kifejezésre a szovjet irodalom tanulmányozásának elhanyagolt helyzetében. Mindmostanáig nem született meg főiskolai tankönyv a szovjet irodalom történetéről. A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Világirodalmi Intézete megengedhetetlenül elhúzta a »Szovjet irodalomtörténet« elkészítését. Nincsenek jóminőségű tankönyvek a baráti köztársaságok irodalmának történetéről. Nem tárták még fel egész sor elsőrendű szovjet író alkotómunkáját, nincsenek megfelelő könyvek legjobb drámaíróinkról.

A szovjet irodalom az első olyan irodalom a világon, amely a történelem igazi alkotóivá, az új élet aktív építőivé vált dolgozó tömegeket állította művei-

* Megjelent a Pravda 1953. június 9-i számában.

nek középpontjába. A szovjet írók száz és száz alkotásban örökítették meg az új hőst, a szocializmus építőt; a nép legjobb képviselőinek — a nagy Kommunista Párt fiainak — alakjait teremtették meg. A szovjet irodalom számos új témával gazdagította a művészetet, számos témát vett az új valóságból: ábrázolta a szovjet hazafiságot, a szocialista öntudatot, az egyéniség növekedését a szocializmus feltételei között; feldolgozta a szovjet társadalom vezető, irányító erejének, a Kommunista Pártnak témáját. A szocialista realizmus a valóság forradalmi fejlődési folyamatainak sokoldalú megvilágítását kívánja meg; tág teret nyit az író előtt a művészi eszközök teljes gazdagságának, az irodalom minden műfajának kihasználása terén.

A világ első szocialista irodalmának ezeket a gazdag eszmei és művészi tapasztalatait az irodalomtörténészek és kritikusok még nem általánosították eléggé műveikben.

Szovjet irodalmunk soknemzetiségű irodalom; a népek közötti barátság, a proletár internacionalizmus és a szovjet hazafiság nemes eszméinek hirdetője. Testvéri egységben fejlődik a Szovjetunió valamennyi népének irodalma. Az irodalomtörténészek feladata, hogy bemutassák azt a nagyszerű folyamatot, melyben a testvéri köztársaságok irodalmi kölcsönösen gazdagítják egymást.

A nemzeti köztársaságok többségében van tudományos akadémia, nyelvi és irodalmi kutatóintézet. Új, tehetséges irodalomtörténészek léptek munkába. De a tudományos irodalmi munka még mindig erősen lemarad a jelenlegi követelményektől. A szövetséges köztársaságok kommunista pártjainak múlt évben tartott kongresszusain joggal vetették kritika alá az irodalomtörténészek munkáját, akik durva hibákat követtek el az irodalom fejlődésének megvilágításában. A kommunista pártok kongresszusain rámutattak, hogy fel kell számolni ezeket a hiányosságokat, előre kell vinni az irodalomtudományt.

Sok hiba van a klasszikusok gazdag örökségének tanulmányozásában. Mindmáig nem jelent meg főiskolai tankönyv a XIX. század orosz irodalmának történetéről és megfelelő monográfiák sem készültek a múlt legnagyobb íróiról. A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Irodalmi Intézete (Puskinház) még a Honvédő Háború előtt tervbevette a tízkötetes »Orosz irodalomtörténet« kiadását; a mű kiadása évek óta az ötödik kötetnél vesztgel.

Rendkívül sok kívánnivalót hagy hátra az irodalomelmélet, a marxista-leninista esztétika kérdéseinek kidolgozása terén. Lényegében nincs irodalomelméleti tankönyvünk, mert a meglévő munkák nyilvánvalóan nem felelnek meg a jelenlegi követelményeknek. Nem jelentek meg munkák sem a szocialista realizmus elméletéről, sem az esztétika történetéről, többek között a nagy forradalmi demokráciák — Belinszkij, Csernisevszkij, Dobroljubov — esztétikájáról sem, pedig e nagy gondolkodók hatalmasan gazdagították a művészetekkel foglalkozó tudományt.

Még mindig nem hidalták át az irodalomtudomány és a kritika között tátongó szakadékot. Gyengén oldják meg azokat az alapvető elméleti problémákat, melyek a művészi alkotómunka lényegének, az irodalmi folyamat törvényszerűségének értelmezésével kapcsolatosak. Az alkotó kezdeményezés helyett számos munkában az idézetek és felsorolások tengenek túl, dogmatizmus és általánosan ismert igazságok talmudista ismételtetése uralkodik.

Még most is jelentkeznek a művészi alkotás sajátos jellegét mellőző vulgaris szociologizmus maradványai. Némely kritikus és irodalomtörténész, miután futólag beszélt a mű eszméjéről, feladatát befejezetteknek tekinti és nem fordít figyelmet a tipikusságra, a művészségre, a mesterségbeli tudásra, a

nyelvre, a stílusra, a kompozícióra, stb. — vagyis mindarra, ami a művészet lényege. Irodalomtörténészeinknek és kritikusainknak végleg le kell számolniuk a vulgáris szociologizmus maradványaival, az író mesterségbeli tudása iránti figyelmetlenséggel.

A szovjet irodalomtudomány fejlődése szempontjából nagyjelentőségű a szovjet közvélemény állásfoglalása a konfliktusmentesség hamis elméletével szemben.

A marxizmus azt tanítja, hogy egyetlen tudomány sem fejlődhet a vélemények harca nélkül, alkotó viták nélkül. Az irodalomtörténészek körében azonban még gyengén fejlett a kritika és önkritika, kevés igazán alkotó, bátor és elvszerű vitát rendeznek az irodalom fejlődésének lényegbevágó problémáiról. Nem szűnt még meg a kasztszellem, az elzárkózás, a klikkrendszer.

A Majakovszkijjal foglalkozó munkák széleskörű megvitatása elősegítette a szektáns klikk-nézetek hirdetőinek leleplezését, felszínre hozta az irodalomtudomány friss erőit. Bátrabban kell alkalmazni ezt a módszert: az irodalomtudomány és kritika lényeges problémáinak széleskörű kollektív megvitatását. Így például régen vitát kellett volna indítani a Gorkij műveivel foglalkozó munkákról.

Ideje, hogy az irodalmi és művészeti folyóiratok ne elégedjenek meg csupán recenziók közzalásával. Ezeknek a folyóiratoknak az a hivatásuk, hogy az irodalom elméletének és történetének lényegbevágó kérdéseit vessék fel, közöljenek évi irodalmi szemléket, téma szerinti szemléket, stb.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiája és a köztársasági tudományos akadémiák irodalmi intézetei a szovjet irodalomtudomány legjobb erőit kell, hogy egyesítsék. Eljött annak az ideje, hogy határozottan követeljük a munka gyökeres megjavítását ezektől a tudományos központoktól, hogy azt követeljük: hozzanak létre teljesértékű tudományos műveket az irodalom fejlődésének leglényegesebb problémáit illetően. A Szovjet Írók Szövetsége lényegében közömbös álláspontra helyezkedik az irodalomtudomány kérdésében. Az irodalomtudomány benső ügye az írók szervezetének és az Írószövetség nem nyugodhat bele elmaradottságába.

Egyesíteni kell az öreg, tapasztalt és a fiatal tudósok erőfeszítéseit az irodalmi fejlődés legégetőbb kérdéseinek megoldása érdekében.

A szovjet irodalomtudomány és irodalmi kritika az ideológiai front felelősségteljes része. A szovjet irodalomkutatóknak és kritikusoknak, akiket a XIX. pártkongresszus határozatai lelkesítenek, az a hivatásuk, hogy bátran vigyék előre az irodalomtudományt, becsülettel teljesítsék magasrendű feladataikat és aktív hatást gyakoroljanak irodalmunk fejlődésére, felvirágzására.